

Doğada Bu Ay

Kış mevsimindeyiz. Bu mevsimde gündüzler kısa, gecelerse uzun. Hava soğuk olduğu için çoğu zaman canımız dışarı çıkmak istemiyor. Ağaçlar çıplak ve kuşların sayısı az. Üstelik güzel kokulu çiçekler de yok. Kat kat giysiler giymekse sıkıcı. Dışarıda oyun oynayamıyor, yürüyemiyor ya da bisiklete binemiyoruz. Tüm bunlar, kış mevsimini biraz sevimsiz kılıyor. Oysa kış, canlılığın başka biçimlerde sürdüğü, ilginç yönleri olan bir mevsim.

Sevgili Arkadaşlar,
Sizin için bir doğa köşesi
hazırladık. Köşemizde o ayı
ilgilendiren doğa konularına yer
vereceğiz. Doğayla ilgili sorularınızı ve
yaptığınız çalışmaları bize yollayabilirsiniz.
Gönderdiklerinizin bazılarını zaman zaman yer
vereceğiz. Mektuplarınızı ve
e-postalarınızı bekliyoruz.

Adres: TÜBİTAK Bilim Çocuk Dergisi
Doğada Bu Ay Köşesi
Atatürk Bulvarı No: 221
Kavaklıdere 06100 Ankara
e-posta: cocuk@tubitak.gov.tr

Kışın doğal bir alanda
yürüyüş yapmanın
tadını bir kez yaşayan
biri, çevresine daha
farklı bir gözle
bakmaya başlar. Belki
kat kat giyinmek ve

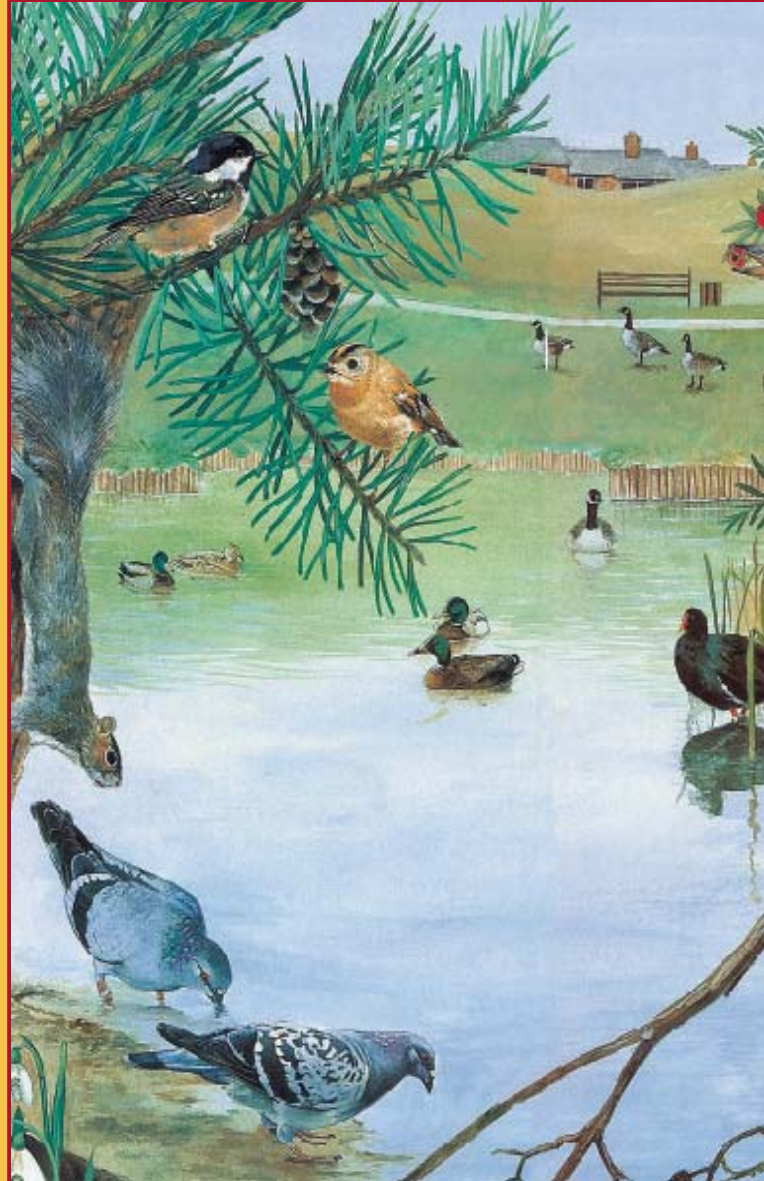
üşümek yine insanın hoşuna
gitmez. Ancak doğada yalnız

olmadığını, çevresinin çeşitli canlılarla dolu olduğunu
bilmek, bu canlıların bıraktıkları izleri farketmek
insana kat kat giysileri de, üşümeyi de unutturur.
Kışın bir doğa gezisinde bakın nelerle karşılaşma
şansınız var: Donmuş bir su birikintisinin dibindeki
çamurun içinde kış uykusuna yatmış kurbağalar ve
kaplumbağalar bulunabilir. Su biraz derinse içinde
semenderler hâlâ yüzüyor olabilir. Kurumuş bir
bitkinin üzerinde görünen siyah noktalarsa, gerçekte
bahara hazırlanan böceklerdir. O, kupkuru görünen
yaprak döken ağaçlara gelince, onlar hiç de
göründükleri kadar ölü değil. Kış ortasında özsularını
köklerden dallara doğru göndermeye başlarlar.
Doktorların kullandığı ve stetoskop denilen dinleme
aletlerini gövdelerine dayayarak, özsuyun hareket
sesini duyabilirsiniz. Arazide ayakizlerini izleyerek
tavşanların davranışlarını incelemek, karların üzerinde
av arayan tilkileri izlemek, kuşburnu çalısının üzerine
konmuş bir sakanın soğuğa karşı ötüşünü dinlemek,
kışın yaşamın sürdüğünün en güzel belirtileridir.

Doğaseverler dışında, kış mevsimini dört gözle
bekleyen canlılar da var. Çaprazgagalar da bunlardan
biri. Kış mevsimi, çaprazgagalar için şişmanlama
zamanı anlamına gelir. İğneyapraklı ormanlarda
yaşayan bu kuş türü kış aylarında iyice beslenir,
gelişir, büyür. Sonuç olarak da ocak ayında ürer.
Çaprazgagalar, çam benzeri iğneyapraklı ağaçların
kapalı olan kozalaklarını çapraz biçimli gagalarıyla
açabildikleri için, kolayca besin bulurlar. Bu özellikleri

Çaprazgagalarda dişiler kış
yeşili, erkekler kırmızı
renklidir.

Birds, Kış 2003, İngiliz Kralliyet Kuşları Koruma Derneği (RSPB) Yayını
BirdLife, Ocak/Şubat 2001, İngiliz Kralliyet Kuşları Koruma Derneği (RSPB) Yayını
ODTÜ Kuş Gözlem Topluluğu, Kampüs Kuşları Çalışma Notları, 1997, 1998
Windows on the Wild, Biyolojik Çeşitlilik, Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF) Yayını, 2002
Coulzens, D., "Bird with a Twist", Bird Watching, Aralık 2003

Kış Mevsiminde, Doğal Bir Alandaki Canlıları Tanıyalım!

Her geçen gün, televizyonlarda gösterilen doğa konulu belgesellerin sayısı artıyor. Bu belgeseller, dünyanın en büyük hayvanlarından mavi balinaları, korkutucu köpekbalıklarını, çok hızlı koşabilen çitaları, kaplanları ve daha birçok hayvanı, daha iyi tanımamızı sağlıyor. Heyecanlanıyoruz; belki de yağmur ormanlarına gidip gorilleri, kutuplardaki penguenleri, Afrika'daki filleri, zürafaları, aslanları incelemek geliyor içimizden. Oysa doğada bulunan canlıları daha iyi tanımak için o kadar uzağa gitmemize gerek yok. Bahçelerde, parklarda, yakınlarımızdaki doğal alanlarda da birçok farklı canlıyı inceleyip tanıyabiliriz. Çalılarda görebilmemiz için küçük bir su birikintisi, biraz ağaç ya da çalılık olması yeterli. Bir sabah erken kalkın ve evinizin yakınında bulunan doğal bir alana gidin. Bakalım resimde canlılardan hangilerini görebileceksiniz? Resimde yer verdiğimiz canlı türlerinin adlarını yanında işker kutu var. Bu kutulardan ilki, anladığımız türü resimde bulunca, ikincisiye doğada görünce işaretlemeniz için. Hadi durmayın, hemen dışarı çıkın! Resimde olmayan, ama gördüğünüz başka canlıları varsa onların resimlerini çizip bize yollamayı unutmayın.

Çalikuşu ve Çam Baştankarası

Karaçam, porsuk, sedir, ladin gibi iğneyapraklı ağaçlar, yapraklarının hepsini aynı anda dökmöz. Yıl içinde birer birer dökerler. Bu nedenle sürekli yeşil kalırlar. Bu ağaçların dibine baktığınızda, bir sürü iğneyaprak görürsünüz. Dallarındaysa, tepesinde sarı bir şerit olan çalkıçusunu ya da başı siyah-beyaz renklerde olan çam baştankarasını görme şansınız var.

Sincap

Sincaplar, Türkiye’de daha çok kent dışındaki doğal alanlarda görülür. Ağaçlık bir yere giderseniz ve burada sincapların olduğunu biliyorsanız, akşam saatlerini bekleyin. Bu saatlerde onları, ağaç dallarında ya da kayaların üzerinde durup meraklı gözlerle çevreyi izlerken görebilirsiniz.

Güvercin

Genellikle kumlu ve güvercinleri birbirine karıştırırız. Kumrular açık kahverengi, güvercinlerse gri renklidir. Güvercinler, birçok kuşun yapamadığını yapar ve suyu, gagalarını suya daldırıp emerek içerler. Oysa birçok kuş türü önce gagasını suyla doldurur, sonra başını yukarı doğru kaldırıp suyu yutar.

Kardelen

Kışın kahverengi toprağın üzerinde ya da karların arasında bir küme beyaz kardelen görebilirsiniz. Kardelenler kasım ayında açmaya başlar. Bu çiçeğin yaprakları serttir, bu sayede kışın soğuk havadan dolayı sertleşen toprağı ya da buzlaşan karı yarararak yüzeye çıkabilir. Adını, kar tanesine benzerliğinden alır.

Porsuk Ağacı ve Ökse Ardıcı

İğneyapraklı bir ağaç olan porsuk, her zaman yeşildir. Yaprakları, karaçama göre daha kısırdır. Onu, çalı ya da büyük bir ağaç şeklinde görebilirsiniz. Kırmızı renkli meyveleri insanlar için zararlıdır. Bu meyveleri yalnızca ökse ardıcı gibi bazı kuş türleri yiyebilir. Kışın ökse ardıklarını kalabalık sürüler halinde görebilirsiniz.

Yeşilbaş

Yeşilbaş, en bilinen ördek türüdür. Dişisi ve erkeği farklı renklerde dir. Erkeğinin başı adından da belli olduğu gibi yeşil dir. Kuyruğu da yukarı doğru hafif kalkıktır. Parklarda gördüğümüz ördeklerin birçoğu yeşilbaşlara benzer. Ancak bunlar, genellikle yeşilbaşların evcil ördeklerle çiftleşmesi sonucunda oluşmuş farklı türler dir.

Saz Tavuğu

Saz tavuklarını su kenarlarında görebilirsiniz. Bu kuşlar, rahatsız olduklarında hemen çalıların, sazların arasına kaçarak. Bu nedenle onları görmek kolay olmayabilir. Renkleri siyahtır; alınlarında kırmızılık vardır.

Kızılağac ve Karabaslı İskete

Kızılağaç, genellikle su kenarlarında büyür. Birçok ağaç türünün çürümesine neden olan su baskınları kızılağaçları hiç etkilemez. Küçük kozalaklara benzeyen tohumları, sarı ve yeşil renkli karabashi isketelerin en sevdiği besinlerden biridir.

Bu resimde size anlatmadığımız iki farklı kuş türü daha var. Adları Kanada kazı ve kuzey ketenkuşu olan bu kuş türleri Türkiye’de yaşamıyor. Onları bulabilecek misiniz?